

1 Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
2 Postbus 20018
3 2500 EA Den Haag

4
5
6 We hebben de brief 'Actieplan lokale rekenkamers' gedateerd 7 juli 2015 van minister
7 Plasterk aan de Tweede Kamer met veel belangstelling gelezen. We waarderen de
8 aandacht waarmee de minister en de Tweede Kamer naar de situatie van de lokale
9 rekenkamers hebben gekeken. Er worden in de brief van de minister een aantal
10 onderwerpen aangesneden waar wij als vereniging graag op reageren. Onze reactie is
11 op 25 september in de algemene ledenvergadering vastgesteld.

12
13 We willen achtereenvolgens de volgende punten langslopen:

- 14 1. Bevoegdheden
- 15 2. Meer eenduidigheid
- 16 3. Betrokkenheid van raadsleden
- 17 4. Samenwerking
- 18 5. Normen voor het budget
- 19 6. Kwaliteitsbeleid
- 20 7. Waterschappen

21
22 1. *Bevoegdheden*

23 Lokale rekenkamers hebben de taak om de doeltreffendheid, doelmatigheid en
24 rechtmatigheid te onderzoeken en daarmee de volksvertegenwoordigers te helpen bij
25 hun controlerende taak. Dat is gegeven de uitbreiding van de taken van gemeenten een
26 uitdagende taak. We zijn dan ook blij dat de minister aandacht heeft voor een aantal
27 knelpunten bij onze bevoegdheden. Onze bevoegdheden zijn ruim, maar schieten toch
28 vanwege al die ontwikkelingen op een aantal punten te kort. Veel gemeenten gaan bij
29 de uitvoering van activiteiten in het sociaal domein over op contractrelaties in plaats
30 van subsidierelaties. Terwijl wij wel wettelijke mogelijkheden hebben om onderzoek te
31 doen bij uitvoeringsorganisaties die gesubsidieerd worden, is dat bij die
32 contractrelaties niet vanzelfsprekend. We gaan graag met het ministerie in gesprek
33 over hoe deze knelpunten kunnen worden opgelost en zijn natuurlijk ook zeker bereid
34 om een en ander toe te lichten aan de Tweede Kamer.

35
36 2. *Meer eenduidigheid*

37 De minister wil meer eenduidigheid in de wet creëren door de rekenkamer in iedere
38 gemeente verplicht te stellen en de mogelijkheid te schrappen om de
39 rekenkamerfunctie op een andere manier vorm te geven. Wij denken dat het een goed
40 idee is om in de wet meer eenduidigheid te brengen. Alleen al het gebruik van de
41 verschillende labels (rekenkamer en rekenkamercommissie) is verwarrend. Daarnaast
42 ontbreekt nu eenduidigheid in de benoemingstermijn.
43 Met het oog op de onafhankelijkheid geldt er in de wet voor de rekenkamer een
44 benoemingstermijn van 6 jaar. Die bescherming ontbreekt voor de externe leden van de

45 rekenkamercommissies. Er waren in eerste instantie ook belangrijke verschillen in
46 bevoegdheden tussen rekenkamers en rekenkamercommissies. Die bevoegdheden zijn
47 in de afgelopen jaren – en daar zijn wij als vereniging blij om – gelijk getrokken.
48

49 Het enige belangrijke verschil dat resteert is het feit dat er in rekenkamercommissies
50 raadsleden zitting mogen nemen. De minister zegt expliciet in de brief dat het
51 schrappen van de mogelijkheid in de wet om de rekenkamerfunctie vorm te geven als
52 rekenkamercommissie, impliceert dat raadsleden niet meer een dergelijke taak kunnen
53 vervullen. Wij vinden dit twee verschillende discussies. Het lijkt ons voor een
54 ordentelijk debat en zorgvuldige wetgeving zinnig om beide zaken los te koppelen.
55 Voor de helderheid vinden wij het belangrijk dat elke gemeente de plicht heeft om een
56 rekenkamer in te stellen. Een volgende vraag is welke vrijheden gemeenten nog
57 zouden moeten hebben om die rekenkamer naar hun eigen inzicht vorm te geven. De
58 belangrijkste vraag daarbij is of het toegestaan moet worden aan gemeenten om
59 raadsleden in een rekenkamer zitting te laten nemen. Daar gaan we hieronder op in.
60

61 Het is wel verstandig om bij het eenduidig maken van de wet na te gaan of alle
62 artikelen van het rekenkamermodel ongewijzigd moeten blijven bestaan. In het
63 bijzonder vragen we daarbij aandacht voor de ondersteuning van de rekenkamer. Het
64 uitgangspunt in de wet dat ambtenaren, die werkzaamheden verrichten voor
65 rekenkamers niet tevens werkzaamheden mogen verrichten voor een ander orgaan
66 van de gemeente, is goed. Een strikte functiescheiding juichen we toe. Praktisch gezien
67 kan dat lastig zijn bij kleine gemeenten als er maar een beperkt budget voor
68 ondersteuning beschikbaar is en er gewerkt moet worden met deeltijdaanstellingen.
69 Vanwege die reden zouden we willen pleiten om een uitzondering te maken voor
70 ambtenaren die uitsluitend voor de raad werken zoals griffiemedewerkers.
71

72 3. *Betrokkenheid van raadsleden*

73 In onze vereniging wordt er verschillend gedacht over de participatie van raadsleden
74 in een rekenkamer. Daarbij speelt het kwaliteitsargument geen grote rol. Onderzoek
75 laat zien dat verschillen in kwaliteit daar niet mee samenhangen. Het gaat in de
76 discussie over principes en over betrokkenheid van de raad bij het rekenkamerwerk.
77 De leden delen de principiële opvatting dat een ‘slager die zijn eigen vlees keurt’
78 weinig vertrouwen bij de burger wekt. Daarom kunnen vraagtekens worden gezet bij
79 het lidmaatschap van een raadslid van een rekenkamer. Sommigen vinden dit zo’n
80 essentieel beginsel dat naar hun oordeel de wetgever dat ook onmogelijk moet maken.
81 Anderen vinden de praktische voordelen van de participatie van raadsleden echter zo
82 groot dat zij over die principiële problemen willen heen stappen. De leden delen ook
83 de opvatting dat betrokkenheid van de raadsleden bij het werk van de rekenkamer
84 belangrijk is om een rekenkamer goed te laten functioneren. De voorstanders van het
85 lidmaatschap van raadsleden zien juist in dat lidmaatschap het instrument is om die
86 betrokkenheid vorm te geven.

87 De principiële tegenstanders van participatie van raadsleden in de rekenkamer zien
88 echter ook andere mogelijkheden om de betrokkenheid van raadsleden te organiseren.

89

90 We hebben hier binnen de vereniging over gesproken. We zijn daarbij tot de slotsom
91 gekomen dat wij op dit punt geen expliciet advies willen meegeven en dat wij dit
92 willen overlaten aan de wetgever zelf. De leden van de vereniging hebben specifieke
93 ervaringen die hun oordeel vormen. Het gaat hier echter om een principiële kwestie
94 waarbij de wetgever ons inziens vanuit een zekere afstand de knoop moet doorhakken.
95 Om ons werk goed te kunnen doen zien we wel een aantal belangrijke
96 randvoorwaarden. Als de wetgever besluit om het lidmaatschap van raadsleden
97 onmogelijk te maken, is het wel essentieel dat gemeenten worden verplicht om in hun
98 verordening op de rekenkamer – of bij gemeenschappelijke rekenkamers in de
99 gemeenschappelijke regeling – op te nemen op welke wijze de betrokkenheid van de
100 raad bij het werk van de rekenkamer zal worden gewaarborgd. Als de wetgever besluit
101 om het lidmaatschap van raadsleden wel mogelijk te maken, vinden wij het essentieel
102 dat raadsleden binnen een rekenkamer altijd een minderheid vormen en ook de
103 voorzitter extern is.

104

105 4. *Samenwerking*

106 Wij ondersteunen de gedachtegang van de minister dat samenwerking van gemeenten
107 bij het opzetten van een rekenkamer of samenwerking tussen rekenkamers bij
108 onderzoeksprogramma's in bijvoorbeeld het sociaal domein of bij specifieke projecten
109 zinvol kan zijn, maar dat die samenwerking niet van bovenaf moet worden opgelegd.
110 Uit het onderzoek kunnen geen argumenten worden ontleend op basis waarvan
111 verplichte samenwerking zou moeten worden opgelegd. Er zijn in het land al
112 gemeenschappelijke rekenkamers en er wordt ook al samengewerkt door rekenkamers
113 bij het onderzoek. Ook binnen onze vereniging wordt samengewerkt en kennis
114 gedeeld. We kunnen ons heel goed voorstellen dat bij onderzoek soms
115 schaalvergroting, om diepgaander onderzoek mogelijk te maken, nuttig is. Daarbij is
116 wel maatwerk nodig. De samenwerking tussen gemeenten is namelijk zeer divers.
117 Voor het ene doel (zoals veiligheidsregio's) kan met andere gemeenten worden
118 samengewerkt dan voor het andere doel (zoals bijvoorbeeld het sociaal domein). Een
119 vaste bovengemeentelijke rekenkamerstructuur past niet bij deze bestuurlijke
120 lappendeken. Wij hebben de ervaring dat gemeenteraden en rekenkamers zelf de
121 passende vorm van samenwerking vinden.

122

123 5. *Normen voor het budget*

124 De minister maakt zich zorgen over rekenkamers die slapen (rekenkamers zonder
125 budget) of sluimeren (rekenkamers met veel te weinig budget). Wij delen als
126 vereniging die zorgen. Juist in een periode van vele veranderingen in het lokaal
127 bestuur en een toename van de financiële verantwoordelijkheden van gemeenten als
128 gevolg van de decentralisaties, zijn goede rekenkamers belangrijk. Maar de minister
129 gaat niet in op de mogelijkheid om slapende en sluimerende rekenkamers tegen te
130 gaan door het vaststellen van normen voor het budget.

131 Wij kunnen ons voorstellen dat het niet de juiste weg is om normen vanuit Den Haag
132 te formuleren. Gemeenteraden zullen het meer als hun eigen rekenkamer beschouwen

133 als zij zelf het budget vaststellen en rekenkamers zullen ook geprikkeld worden om
134 hun relevantie aan de gemeenteraad te laten zien. De wetgever zou wel kunnen helpen
135 om de vaststelling door een gemeenteraad van het budget zorgvuldig en in de geest
136 van de wet te laten plaatsvinden. Het lijkt ons een goed idee als de gemeente verplicht
137 wordt om een budget vast stellen op basis van normen die in de verordening op de
138 rekenkamers zijn vastgelegd en ook waarborgen in de verordening op te nemen voor
139 een stabiele financiering. Dat past bij de onafhankelijke positie van de rekenkamer en
140 het stimuleert dat de besluitvorming over het budget door de gemeenteraad expliciet
141 gaat over het belang van een rekenkamer en losgekoppeld wordt van algemene
142 politieke beschouwing over een begroting of van een concreet politiek probleem dat
143 een raad heeft met een (incidenteel) recent onderzoek.

144

145 6. *Kwaliteitsbeleid*

146 De vereniging heeft permanent aandacht voor kwaliteitsbeleid. De activiteiten van de
147 commissie kwaliteitszorg van de afgelopen jaren zullen we verder ontwikkelen. We
148 willen daarbij een kwaliteitsplatform inrichten dat de kwaliteit van het werk van
149 rekenkamers moet gaan bevorderen en bewaken. Het doel is om kennis te ontwikkelen
150 en vormen te vinden, waarmee we de opgebouwde kennis delen. Bij het bewaken van
151 de kwaliteit gaat het om het gezamenlijk ontwikkelen van geschreven en ongeschreven
152 regels over wat een “goede” rekenkamer is en het aanspreken van elkaar op die regels
153 via bijvoorbeeld onderlinge visitaties. We gaan de discussie met de leden voeren over
154 de nadere uitwerking hiervan en zijn verheugd dat de minister ons werk ook in
155 financieel opzicht wil gaan steunen.

156

157 7. *Waterschappen*

158 De minister geeft aan geen reden te zien om een rekenkamerfunctie voor de
159 waterschappen wettelijk voor te schrijven. Vanwege het grote financiële belang en de
160 stevige ontwikkeling die de (democratische) controle met de waterschapsverkiezingen
161 heeft doorgemaakt, ondersteunen wij het voorstel van de voorzitters van de bestaande
162 rekenkamerfuncties bij de waterschappen voor een wettelijke verplichting.

163

164

165 We zijn verheugd dat de minister aandacht heeft willen besteden aan mogelijkheden
166 om de positie van rekenkamers te versterken en hopen dat de Tweede Kamer dit zal
167 onderstrepen. Net als de minister zijn wij er van overtuigd dat het belang van sterke
168 lokale rekenkamers steeds groter zal worden naarmate de taken van gemeenten
169 toenemen.

170

171

172 Namens de Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies

173

174 Dr. J.A. de Ridder

175 voorzitter